

Benvolguts companys,

S'acosten les **Saturnalia** i ja estem preparant la festa. Com cada any hem dissenyat unes activitats per tal de celebrar l'arribada del solstici. Esperem que no destorbin el desenvolupament normal de les activitats lectives, i alhora desitgem que gaudiu de la festa tot el que sigui possible. Adjuntem "programa de festes" amb horaris, espais, professors i alumnes implicats.

Si voleu, podeu veure fotos i vídeo d'anteriors edicions a la web del Centre.

IO SATVRNALIA !

En el **solstici d'hivern**, el Sol es troba en la posició més meridional (més al sud), és a dir, sobre el tròpic de Capricorn, a $-23^{\circ} 26'$ de declinació. Físicament, el solstici d'hivern correspon al moment en què l'eix de rotació de la Terra es troba més allunyat a la direcció Terra-Sol. Això s'esdevé entre els dies 21 i 22 del mes de desembre (la data i l'hora exactes també en varien, lògicament, cada any). El dia 22 de desembre, el solstici d'hivern (del llatí *solstitium*: de *sol*, i *stare*, 'estar parat') comença aquesta estació, i és el dia més curt de l'any perquè el Sol surt molt tard i es pon molt d'hora. Hi ha aproximadament 9 hores de "dia" i 15 hores de "nit" a les nostres latituds. A partir d'aquesta data, el dia comença a créixer. El dia 21 de març s'arriben a igualar el dia i la nit (12 hores cadascun), per això s'anomena equinocci de primavera comença aquesta estació, (del llatí *aequinoctium*: *aequus*'igual', *noctis*, 'nit'). Després continua augmentant la duració del dia fins al 21 de juny, el solstici d'estiu, el dia més llarg de l'any --i, per tant, la nit més curta--. Ara és a la inversa (del llatí *inversum*, 'girat'), 15 hores de "dia" i 9 hores de "nit". Com es pot observar, hi ha una simetria.

A partir d'aquesta data, el dia va minvant. El 23 de setembre (del llatí *september*, el setè mes, ja que l'any romà primitiu començava l'1 de març) és l'equinocci de tardor (comença aquesta estació, 12 hores de "dia" i 12 hores de "nit").

I el dia segueix reculant davant de la nit fins a arribar al dia més curt, el solstici d'hivern, i es completa així el cicle solar.

Hi ha una relació directa entre les dates de les festes populars i aquestes dates singulars. Eren festes paganes celebrades des de temps primitius (sobretot els dos solsticis): es feien celebracions rituals amb l'encesa de fogueres. Posteriorment, la religió catòlica s'hi va adaptar: Nadal al solstici d'hivern, Sant Joan (fogueres) al solstici d'estiu, i també, Sant Josep (les Falles valencianes) a l'equinocci primaveral i les Mares de Déu d'agost a l'equinocci de tardor.

A ROMA

Les **Saturnalia** eren unes festes en honor a Saturn, déu de l'agricultura i les collites. Amb el temps aquest va ser equiparat a la divinitat grega Cronos, déu del temps.

La celebració al principi durava només un dia, el 17 de desembre, però posteriorment es va perllongar del 17 al 23 de mes citat.

Aquesta festa commemorava **l'Edat d'Or** de la Humanitat quan Saturn governava i no existien les diferències socials, no era necessari treballar per viure el, regnava la pau i sempre hi havia menjar.

Igual que es fa en la nostra era, l'any es tancava amb unes festivitats d'alegria, pau i felicitat, ja que aquestes commemoracions celebraven el final de l'any i el començament d'un altre de nou ..

Les celebracions s'obrien tallant la cinta de llana que subjectava al déu durant tot l'any perquè no fugís de la ciutat. A continuació, se celebrava un sacrifici en el seu honor en el temple que tenia ubicat al Fòrum i es continuava amb un banquet públic al que podia assistir tot el poble.

Per tal que tothom pogués participar de les commemoracions i festes, les activitats de la ciutat es paralitzaven. Es tancaven els comerços, les escoles, els tribunals, s'atorgava la llibertat als presos i es susprenien les execucions dels condemnats a mort.

Perquè regnés la felicitat entre els ciutadans es duien a terme sortejos de loteria i la gent deambulava pel carrer. Excepcionalment en aquestes dates estava permès jugar i apostar en públic.

El vi i els àpats abundants caracteritzaven aquesta setmana festiva ...

La gent es guarnia amb els seus millors vestits per assistir als banquets, deixaven de banda les seves togues quotidianes per abillar-se amb els vestits festius (*synthesis*).

Els esclaus coronaven els seus caps amb uns capells anomenats *pileus*, símbol de llibertat.

Al nucli familiar, les celebracions eren més relaxades, ja que s'intercanviaven regals; als fills se'ls regalaven ninots de fang (*sigilla*) i als amics espelmes (*cerei*). Durant aquests dies les famílies es reunien i menjaven totes juntes, principalment un dolç de mel i fruits secs que portava un obsequi al seu interior (fava seca). Qui el trobava era coronat com **princeps Saturnalicus** i les seves ordres devien ser obeïdes.

Com els esclaus formaven part de la casa, també gaudien de la festivitat. Els esclaus eren alliberats de les seves tasques quotidianes i s'intercanviaven els rols socials, ja que els esclaus eren servits pels seus amos, i fins i tot els podien ultratjar, sense ser castigats. També se'ls permetia exercir càrrecs de l'Estat.

Se sap que en el segon dia de les **Saturnalia** es duia a terme un carnaval que seria el preludi del nostre Carnestoltes..

AQUEST era un petit fragment de tot el discurs que la Sacerdotessa pronunciava:

"Aquesta és la nit del solstici, la nit més llarga de l'any.

Ara les tenebres triomfen i tot i AIXÍ encara resta una mica de llum. La espiració de la naturalesa està suspesa, tot espera, tot dorm.

El Rei Foc viu en cada petita llum. Nosaltres esperarem el trenc d'alba quan de la Gran Mare Doni novament a llum el sol, amb la promesa d'una nova primavera. Així és el moviment etern, on el temps mai es deté, en un cercle que ho envolta tot. Girem la roda per subjectar la llum. Cridarem al sol del ventre de la nit. Que AIXÍ sigui."

Després del dia 25, començava el festival anomenat **Sigillaria**, dedicat, sobretot, a fer regals als nens: anells, ninots de terracota, segells, taules d'escriptura, daus, petits objectes, monedes, i, ¡bosses plenes de bales! Hi ha molts baixos relleus i documents que reflecteixen els nens romans jugant a les bales durant la *Saturnalia*.

Què es regalaven els romans en any nou?

"Què volen significar els dàtils, les arrugades figues i la mel que s'ofereix en una nívia gerra?" "Els presagis són l'explicació -em va dir-, es fa amb la finalitat que aquell sabor vagi darrere dels esdeveniments i un any dolç prossegueixi el camí emprès". "Ja veig per què s'ofereixen coses dolces, però perquè cap particularitat de la teva festa se m'escapi Explíca'm quin significat té el fet que es regalin monedes. Ell es va posar a riure i em va dir:" Que poc coneixes el teu segle quan creus que la mel resulta més dolça que una moneda que es rep! ". (Ovidi, Fastos 1, 185-191)

Aquest tipus de regals i d'altres que podien fer-se reben en llatí el nom de **strenae** i tenen relació amb el nostre verb "estrenar"

Era festiu el dia d'any nou per als romans?

"L'any que s'inicia l'he lligat als treballs que s'han de fer, per tal de que l'any sencer no sigui mandrós per un auspici de mandra. Per això mateix cada un estrena el seu ofici realitzant alguna cosa, i simplement testimonia quin és el seu treball habitual. " (Fastos 1, 167-170)

("Any Nou, vida nova ...")